lezing van de bladzijden 74 en 84 bleek, deels een van afweer, deels een van opbouw.

* * *

Van afweer allereerst in zijn polemiek met Dr. Bronsveld, predikant te Utrecht.

Als gevolg van het op de vergadering der Nederl. Herv. Predikantenvereeniging van 31 Oct. 1878, waar tegenover het »aanvullingsplan," Rutgers het »stichtingsplan« had ter sprake gebracht, en de kleinste helft der aanwezigen zich voor het aanvullingsplan had laten vinden, was in 1880, door een inmiddels opgerichte Vereeniging voor Hooger Godgeleerd onderwijs, Dr. Bronsveld te Utrecht als privaat-docent aangesteld. En wel bepaaldelijk om, zooals er als op p. 74 staat: »onderwijs te geven in de dogmatiek, tegenover Prof. Cannegieter, een beslist aanhanger der Groninger richting, wiens benoeming tot kerkelijk hoogleeraar in het orthodoxe Utrecht grooten aanstoot had gegeven«. Van die polemiek welke tusschen de beide heeren in de Stemmen voor Waarheid en Vrede gevoerd werd, biedt het boek op p. 74—76, door het inlasschen van breede citaten, een duidelijk overzicht. Onder meer vindt men daar een, op het irenisch standpunt van Dr. Bronsveld, zeker niet onbegrijpelijk verwijt aan Dr. Rutgers van deren inhoud: »U beschouw ik als een der personen, aan wie wij voornamelijk de droeve scheuring te wijten hebben, waarover thans de gemeente treurt... In u, meer nog dan in Dr. Kuyper, zie ik op dit oogenblik den man, die de breuke tusschen broeders onheelbaar tracht te maken«. (p. 76). Een verwijt, dat Rutgers, van zijn standpunt niet minder begrijpelijk, niet onbeantwoord liet. Verder behoort tot Rutgers arbeid van afweer ook diens artikel in de Heraut van 22 Dec. 1878 over *het verschil tusschen de bekende plannen ten behoeve van Hooger onderwijs*, uit welk artikel op p. 79—84 weer breede en nog altijd lezenswaardige citaten worden gegeven.

* * *

Maar, gelijk ik opmerkte, ook van Rutgers arbeid, toen hij nog predikant te Amsterdam was, tot opbouw van het stichtingsplan, vermeldt het boek.

Was reeds in October 1878, als gevolg van het »stichtingsplan«, besloten tot het oprichten eener Vereeniging voor Hooger Onderwijs op den grondslag der Gereformeerde beginselen, (p. 72) in en door een voorloopig comité consolideerde dit plan zich al meer. In dit comité werden Dr. Kuyper en Dr. Rutgers benoemd om, bijgestaan door Professor De Geer en Jhr. Mr. De Savornin Lohman, als rechtsgeleerde adviseurs, de Concept-statuten der Vereeniging in gereedheid te brengen. In dit comité fungeerde Dr. Rutgers als voorzitter, en »met het eminent talent dat hij daarvoor bezat, legde hij (de concept-statuten) als mozaiek zoo keurig in een«. (p. 77).

Op de door Rutgers 5 Dec. 1878 te Utrecht in Kunsten en Wetenschappen bijeengeroepen stichtingsvergadering werd door een 40-tal belangstellenden tot de oprichting der geprojecteerde vereeniging besloten en de concept-statuten, behoudens kleine redactiewijzigingen, definitief vastgesteld. Eindelijk werd een circulaire aangenomen, die over de voorgenomen stichting aan de *Gereformeerden in den lande* zou geadresseerd worden. „Dit machtig-aangrijpende stuk stelde Dr. Kuyper op. Deze toch", zoo schrijft Rullmann op p. 78, „was de aangewezen man om in een publieke acte de geboorte der Vereeniging den volke kond te doen. De arbeid en invloed van Dr. Rutgers daarentegen bleef voor het groote publiek meest verborgen. Hij was de „stille kracht" der Vereeniging". En nadat hij op p. 77 reeds geschreven had: »En wie van hen beiden het meest gedaan heeft aan het stichtingswerk der Vrije Universiteit, valt moeilijk te zeggen. Want wie doet meer voor het gezin, de vader, die buitenshuis arbeidt, of de moeder die binnenshuis alles regelt? Dr. Kuyper nu was de *vader* van deze Hoogeschool, Dr. Rutgers zou men haar *moeder* kunnen noemen", — verteit onze biograaf op p. 78 en 79 in bijzonderheden, hoe Dr. Rutgers „ijverig en met al de beslommeringen daaraan verbonden, de correspondentie voerde".

* * *

Zoo was dan de Vereeniging van H. O. op gereformeerden grondslag gesticht. Op p. 84 wijst Rullmann er op, dat ook de voorgenomen stichting der School werd bespoedigd door het besluit der algemeene vergadering van 4 Juni 1879, „dat Directeuren der Vereeniging, in overleg met Curatoren, een tweetal hoogleeraren zouden benoemen en welk beslait in September d.a.v. tot uitvoering kwam door de benoeming, met ingang van 1 Nov. e.k., van Dr. A. Kuyper, em. predikant en oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en Dr. F. L. Rutgers, predikant te Amsterdam".

Dat de beide heeren die benoeming aannamen, voegt de Schrijver er aan toe, lijkt ons thans van zelfsprekend, „maar destijds was het een financieel waagstuk, want de geldmiddelen om de Universiteit in stand te houden, moesten toen nog meerendeels gezocht."

* * *

Op de laatste drie bladzijden van het hoofdstuk waarin over Dr. Rutgers als Predikant gehandeld wordt, vinden wij nog vermeld, dat deze op 15 Nov. 1879 emeritaat vroeg en verkreeg, en den 2en Nov. uit 1 Petr. V:5: „Zijt met de ootmoedigheid bekleed", in de Westerkerk te Amsterdam afscheid preekte.

Slechts 14 maanden, zoo vinden wij dan verder, is Dr. Rutgers dienstloend predikant geweest. Maar hoewel hij „het Woord Gods op klare en heldere wijze wist uit te leggen", waarvoor als proeve dan naar een 10-tal tot Heraut-meditaties verwerkte preeken wordt verwezen (p. 85), „kanselredenaar", zegt zijn biograaf, was hij in geenen deele. Dit wist hij zelf ook wel. En bovendien kostte het hem groote geestelijke inspanning om te preeken. Eenmaal Hoogleeraar, het hij zich zelden tot het vervullen van een preekbeurt bewegen. Zijn kracht lag niet op den kansel, maar op den katheder." (p. 85).

* * *

Hoofdstuk IV schetst Dr. Rutgers in zijn leven en werken als Hoogleeraar. Zijn optreden was wel onder singuliere omstandigheden, want de Universiteit waaraan deze hoogleeraar met zijn ambtgenoot Kuyper zou doceeren, moest nog gesticht. Terecht opent de biograaf dit hoofdstuk dan ook met een § over Prof. Rutgers als Schoolstichter.

Ook deze zijn arbeid is daarbij weer een van opbouw en verweer.

Van opbouw, want „heel de architectonische opbouw der hoogeschool met al haar verordeningen en regelingen, zooals het School-reglement de instructie van Curatoren en die van Directeuren, bij wie de bestuurshoogheid over de School berust, en het reglement voor de algemeene vergaderingen, is vooral het werk van Prof. Rutgers geweest." (p. 87).

* * *

Van opbouw, maar ook van afweer, doordat hij, zooals Rullmann het niet onaardig uitdrukt, „Dr. Kuyper, bij diens voeren van een „papieren" oorlog, van ammunitie voorzag." En daarbij wordt dan gedoeld op het bijbrengen van historisch materiaal voor de verweerschriften van Dr. Kuyper uit die dagen, van diens De Leidsche Professoren en de Executeurs der Doortsche nalatenschap tegen Prof. J. J. van Toorenenbergen en van zijn twee brochures: Bede om een dubbel Corrigendum en Strikt genomen, tegen Dr. Bronsveld.

* * *

En de arbeid van Prof. Rutgers als Schoolstichter was gelijktijdig een van verweer en opbouw bij die talrijke meetings op verschillende plaatsen in ons land, waarin hij met zijn ambtgenoot Kuyper en den Curator Mr. L. W. C. Keuchenius, in het voorjaar van 1880, het gewichtig belang der op te richten hoogeschool voor het volk bepleitte en tevens de organisatie der Vereeniging op die plaatsen voorbereidde." Tot dit laatste behoorde ook, in opdracht van Directeuren, het vermeerderen van de inkomsten der Vereeniging en zegt Rullmann van heel deze organisatie, „zij werd doorgezet, dank zij vooral het organiseerend talent van Dr. Rutgers, die daarbij bovendien zijn afkomst uit een koopmansgeslacht — de familie Rutgers stamt uit een oud-patricisch geslacht, dat in de 16e en 17e eeuw tot den Amsterdamschen koopmansstand behoorde (p. 11) — verried in de preciese becijferingen, waarmee hij als goed financier de inkomsten der Vereeniging uit bijdragen en giften wist te berekenen." (p. 91).

Dûs voorbereid, brak dan op 20 October 1880 de stichtingsdag der Vrije Universiteit op gereformeerden grondslag aan, en hield Mr. D. P. D. Fabius, in den namiddag van 21 October als hoogleeraar in de Iuridische Faculteit zijn inaugureele rede.

»Bij die Stichting trad Dr. Rutgers, *de* stichter bij uitnemendheid," schrijft Rullmann, »zelve niet op de voorgrond. Dr. Hoedemaker, met de twee andere heeren tot professor in de Theologische Faculteit benoemd, hield zijn wijdingsrede, Dr. Kuyper zijn openingsrede, Mr. Fabius zijn inaugureele oratie, maar Dr. Rutgers... hield zich stil".

Fijn gevoeld noemt hij het dan ook terecht, dat Prof. Fabius, aan den feestdisch, een dronk der waardeering vroeg voor Prof. Rutgers, „wiens stem men dezer dagen minder had vernomen, maar wiens karakter en toewijding in dit stille schuilen niet minder uitblonk."

Waarop toen Dr. Rutgers zei, dat niet hij alleen het werk der organisatie had tot stand gebracht; op de meetings het leeuwendeel der speechen voor Dr. Kuyper was geweest; de Correspondenten een onwaardeerbaren ijver hadden betoond en vooral aan Friesland de eere toekwam, den energieken stoot voor de zaak te hebben gegeven.

G.

Uit de Pers.

In *Timotheus* geeft Mej. H. S. S. Kuyper, in eene beschouwing over den Apostel Paulus, eene vergelijking tusschen Mozes en Paulus die we gaarne hier overnemen:

Het grootsche werk, door God aan Paulus opgedragen, is geweest: de nieuw geboren kerk van Christus eerst te bevrijden uit de windselen van het Israëlietisch volksbestaan, haar daarna over te brengen naar het Heidensche Europa, en dit te doen op zoodanige wijze en in zoodanigen vorm, dat zij bekwaam was dat Heidendom te overwinnen.

In dit opzicht is er een merkwaardige overeenkomst tusschen Paulus en Mozes

Mozes heeft het volk van Israël uitgeleid uit het diensthuis uit Egypte. Paulus heeft de kerk van Christus uitgeleid uit het diensthuis der Wet.

Mozes is persoonlijk door God geroepen tot deze zijn levenstaak. Terwijl hem omscheen het licht van den brandenden braambosch, riep God hem met hoorbare stem. Paulus is persoonlijk geroepen tot zijn levenstaak door Christus. Terwijl hem omscheen het licht op den weg van Damaskus, riep Christus hem met hoorbare stem.

Mozes is de groote eer te beurt gevallen, Jehovah te zien. Paulus heeft den verheerlijkten Christus gezien.

Mozes en Paulus hebben beide een schitterende opvoeding gehad. Mozes is door éérste leermeesters onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren, — Paulus is door éérste leermeesters onderwezen in alle wijsheid van het Jodendom.

Zooals Mozes, als wel onderwezen hoveling, aan Farao's hof, een groót man had kunnen worden in Egypte, zoo had Paulus, als wel onderwezen Fariseeër, een groót man had kunnen worden in Palestina. — Maar zoowel Mozes als Paulus hebben op het keerpunt van hun leven met heel hun opvoeding gebroken niet alleen, maar beiden hebben de verzaadheid van Christus verkoren vèrre boven de heerlijkheid, die hun was voorgesteld.

Zooals Mozes aan het bevrijde en uitgeleide Israël Gods wetten voor zijn godsdienst, zijn tabernakel en offeranden en priesters, en ook voor zijn levenswandel gegeven heeft, — zoo heeft Paulus aan de bevrijde en uitgeleide Christelijke kerk Gods wetten voor haar geloof en kerkelijk leven, voor haar opzieners en diakenen, ook voor haar levenswandel gegeven.

Zooals Mozes van God Zelf voor de gemeente des ouden verbonds de instelling van het Pascha ontvangen heeft, zoo heeft Paulus van Christus Zelf voor de gemeente des nieuwen verbonds de instelling van het Avondmaal ontvangen.

Zooals Mozes het bevrijde volk van Israël geleid heeft naar het beloofde land: een heerlijk land, een land „vloeiende van melk en honig", — maar ook een land vol Amorieten en Ferezieten en Hevieten en vele andere Heidenen, wier ongerechtigheid was opgeklommen voor het aangezicht des Heeren, — evenzoo heeft Paulus de bevrijde kerk geleid naar het beloofde werelddeel naar het heerlijke Europa, ook een land „vloeiende van melk en honig", maar ook een land vol Romeinen en Grieken en vele andere Heidenen, wier ongerechtigheid eveneens was opgeklommen voor het aangezicht des Heeren.

Zoowel bij Mozes als bij Paulus dezelfde diepe liefde voor hun volk. Gedurig bidt Mozes voor het hem toebetrouwde volk, — telkens zegt Paulus in zijn brieven, hoe hij dag en nacht bidt voor de hem toebetrouwde gemeenten.

En als Paulus zegt, zijn broederen naar het vleesch zóó lief te hebben, dat hij om hunnentwille wel verbannen wil zijn van Christus (Rom. 9 vs. 3), is dat geen echo van Mozes' zielekreet, dat God hem liever uit Zijn boek moest delgen dan Israël niet wedet in genade aannemen? (Exodus 32 vs. 32).

Maar niet alleen is er overeenkomst tusschen het licht, het Goddelijk licht, dat op beider leven valt, ook in de schaduwen is er overeenkomst.

Zooals het uitgeleide Israël telkens terug hunkerde naar het diensthuis van Egypte, zoo dreigde ook telkens de uitgeleide kerk terug te keeren tot het diensthuis der Wet. Paulus heeft in dit opzicht alles geleden, wat Mozes geleden heeft. Toen Mozes lang op Horeb vertoefde, begon Israël terug te keeren tot den godsdienst van Egypte. En als Paulus lang weghlijft van de gemeenten in Galatië, keeren zij terug naar de „arme en zwakke eerste beginselen" (van het Jodendom n.l.) en worden „wederom met het juk der dienstbaarheid (van de wet n.l.) bevangen".

Paulus' zachtmoedigheid was even groot als die van Mozes, maar evenals Mozes kon hij ontbranden in heiligen toorn. Paulus' heftige uitvallen tegen de afvallige Galaten, herinneren die niet aan den toorn, waarmee Mozes de tafelen der Wet aan stukken slaat, dien toorn, dien Michel Angelo zoo prachtig in zijn marmeren Mozes heeft uitgehouwen?

In Ex. 11 vs. 8 staat, dat Mozes van Faraö uitging „in hitte des toorns." En als Paulus Elymas, den toovenaar, uitscheldt voor een „kind des duivels, vol van alle bedrog en van alle arglistigheid", voor „een vijand van alle gerechtigheid," (Hand. 13 vs. 10.), kunnen wij er zeker van zijn, dat dit óók geschied is „in hitte des toorns."

Zoo de veronderstelling juist is, — en vele uitingen van Paulus, in zijn brieven geven er aanleiding toe, dat Paulus zoo niet altijd dan toch dikwijls, moeite had met spreken, — dan zou er zelfs deze overeenkomst zijn tusschen Mozes en Paulus, dat beide „slecht ter tale" waren; een kwaal, die hun bij de uitoefening van hun levenstaak, waarbij zooveel op het spreken aankwam, een voortdurende foltering moet geweest zijn.

Hoe dan ook, Paulus heeft een kwaal, een gebrek, een lijden gehad, dat hem dikwijls een bron van verdriet en ergernis is geweest.

En treffend is het wel, dat zoowel Mozes als Paulus hetzelfde antwoord krijgen op het gebed huns levens, of God toch die groote beproeving genadelijk van hen zou willen wegnemen. Als Paulus spreekt, om toch verlost te worden van dien vreeselijken doorn in het vleesch, zegt Christus tot hem: „Mijne genade is uw *genoeg*."

En als Mozes smeekt, om toch verlost te worden van die vreeselijke uitsluiting uit het beloofde land, antwoordt God hem met bijna dezelfde woorden: „Het is genoeg", of, zooals onze kanteekening het duidelijker vertolkt: „Gij hebt genóég."

Zoowel Mozes als Paulus hebben het bitterlijk ervaren, dat de weg van een volksleider een weg van lijden is Geen wonder, dat Mozes, op 't einde zijns levens terugziende, op den afgelegden weg, zucht, dat 't uitnemendste van dit leven moeite is en verdriet, (Ps. 90 vs. 10.), en dat Paulus in zijn weemoedigen tweeden brief aan de gemeente van Corinthe, op zijn leven terugblikkend, het o.a. aldus beschrijft: „In doodsgevaar menigmaal.... In het reizen menigmaal in gevaren van rivieren, in gevaren van moordenaars, in gevaren van mijn geslacht (van de Joden n.l.), in gevaren van de Heidenen, in gevaren in de stad, in gevaren in de woestijn, in gevaren op de zee, in gevaren onder de valsche broeders; in arbeid en moeite, in waken menigmaal, in honger en dorst, in vasten menigmaal, in koude en naaktheid."

Zoowel Mozes als Paulus hebben een moeilijk en moeizaam leven gehad.

En ten slotte is er ook nog deze overeenkomst tusschen Mozes en Paulus, dat beiden door God verwaardigd zijn door hun geschriften, medearbeiders te zijn aan den wonderen opbouw der Heilige Schrift.

H. S. S. K.

Buitenland.

Rusland. Een opwekking onder Russische gevangenen.

In de „Mededeelingen omtrent de zending in Zuid-Oost-Europa" vindt men een bericht omtrent een opwekking onder de Russische gevangenen in Duitschland. Dit luidt aldus: „Een jaar geleden ontving het Duitsche ministerie van oorlog het bericht, dat er in de kampen van gevangenen onder de Russen een secte van „broeders in Christus" ontstaan was. Men achtte het dienstig daaromtrent een onderzoek in te stellen. Het bleek nu, dat de nieuwe beweging een uiting is van het „Stundisme", dat in vroeger jaren in Rusland aanhangers won. Volgens alle uitgebrachte rapporten waren deze „Stundisten" bij de commandanten der kampen goed aangeschreven. Zij werden vlijtig, gehoorzaam, zindelijk, blijmoedig en zachtzinnig, daarbij innig vroom genoemd. Daarom werd het verlangen te kennen gegeven, dat deze lieden, zoover als het de militaire discipline toeliet, zooveel mogelijk vrijheid zou gegeven worden, om naar hun geloof te leven en hunne kameraden daarvoor te winnen. Aan dit verzoek werd door de hoogste autoriteit voldaan. Sedert zijn in onderscheidene kampen in het Oosten en Westen van Duitschland gemeenschappen van Russen ontstaan, die door de gevangenen zelven geleid worden. Men vindt daar Duitsch-Russen met Letten en echte Russen vredig te zamen, gelijk Luterschen, Baptisten, Methodisten en andere richtingen van Evangelische Russen elkander verdragen. „Onder deze jonge mannen vindt men velen met brandende harten en met geheele overgave aan hun Heiland en Zijn rijk. Onze kampcommandanten beklagen zich er niet over, zulke lieden onder de anderen te hebben, die zich elken post van vertrouwen waardig toonen. De zegen van de stille zending door verspreiding van tractaatjes en Evangelieverkondiging door gemeenschappelijken arbeid van verschillende Christenen, werkt daar ook kennelijk na."

Met blijdschap namen namen wij van een en ander kennis, als een lichtpunt te midden van de onuitsprekelijke ellende, veroorzaakt door den wereldkrijg.

Winckel.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

V.

Het hellend vlak.

Op een morgen kwam Kees een paar uur te laat aan den winkel, iets wat de baas nooit hebben kon. Als reden gaf Kees op dat hij zich verslapen had. Maar hij voegde er niet bij hoe dat kwam. Hij was den vorigen avond met anderen bij een vriend te gast geweest. Men had veel gedronken en eerst om twee uur in den nacht ging het gezelschap uiteen. Geen wonder dat ook anderen dan Kees te laat aan den arbeid kwamen. De baas was zeer misnoegd, te meer wijl hij vermoedde, dat de sterke drank weer in 't spel was.

»Hoor eens vriend« sprak hij »dat gaat zoo niet. Er moet een eind aan komen. Er is al zoo veel gebeurd, als ik weer reden tot klagen heb ga je heen«.

Wie goed toezag had in de eerstvolgende weken duidelijk kunnen bespeuren, dat het tusschen baas en knecht misliep.

Spijt alle vermaning bleef hem zijn oude fout nog bij. Al moest hij zich zelf bekennen, dat zijn baas in veel opzichten gelijk had, hij kon er toch niet toe komen met het kwaad te breken. Want de zonde is aanlokkelijk voor het booze hart, en ook zegt de Schrift zoo terecht: Een iegelijk die de zonde doet is een dienstknecht der zonde.

Soms voelde Kees, die van nature een goedhartige jongen was, er toch spijt over dat hij, die met het geheele dorp in vrede leefde, op voet van oorlog was met zijn baas, die het toch eigenlijk aan het rechte eind had. Dan wilde Kees zijn leven beteren. Doch het kwam er niet toe, wijl hij dit doen wilde in eigen kracht en geen raad of hulp zocht bij God. Zoo verviel hij telkens weer in de oude ondeugden. Daar kwam bij dat zijn ouders, gelijk wij zagen, het gedrag van hun zoon nog zoo kwaad niet vonden, als hij maar zorgde dat het voor den baas verborgen bleef.

Zoo ging dan het verkeer met slecht gezelschap zijn ouden gang, en kwam Kees van kwaad tot erger. Hij werd allengs een dobbelaar, een vloeker en een drinker. De sterke drank werd ook hem, gelijk zoo velen, te sterk, en toch kon hij niet nalaten telkens weer naar het gevulde glaasje te grijpen, al wist hij ook dat het zijn verderf zou wezen. Want de drank oefent op den mensch een duivelschen invloed.

Het is begrijpelijk dat, al werd ook veel geheim gehouden, baas Peter toch wel een en ander merkte dat hij verdacht vond. Kees kwam nu vaak te laat, werd slordig in zijn werk en maakte blijkbaar verslaafd aan het glaasje. Dat bedroefde den patroon, en hij kon niet nalaten Kees telkens te wijzen op zijn zondig leven, en hem ernstig te vermanen. Toen dit echter niet baatte, ging de baas nog wat verder. Kees had stellig met Nieuwjaar opslag verwacht als gewoonlijk. Maar loonsverhooging bleef uit, en de baas zei alleen: »Ik ben veel minder over je tevreden dan vroeger. Als je het met 's Heeren hulp beter maakt, klim je ook in de verdiensten weer hooger«.

Dat was een leelijke streep door de rekening van Kees. Gelijk wij weten hadden zijn ouders hem dwazelijk altijd in zijn kwaad gesterkt, wijl zij het niet erg vonden, en men het zoo nauw niet nemen moest. Dat had Kees aangemoedigd om voort te gaan. Doch hij wist zeer wel dat hun gunstig oordeel goeddeels berustte daarop, dat hun oudste zoon goed verdiende, en zijn loon bijna geheel aan moeder afdroeg. Kwam hierin verandering dan zou, vermoedde Kees, ook hun oordeel anders worden.

En dat kwam uit. Toen Kees met de boodschap thuis kwam: ditmaal geen opslag, zette moeder een lang en vader een boos gezicht. De laatste vroeg driftig hoe dat kwam.

»Och« zei Kees »hij wil me zeker kwijt wezen. Hij kan niet velen dat ik een onnoozel slokje drink, en eens een pretje beb. Maar 't is toch gemeen iemand zijn loon te onthouden, waar hij hard voor werkt«.

»Ja dat vind ik ook« zei vader boos.

»Och hij is te gierig« zei Kees. »Hij gunt zijn evenmensch niets«.

Wat Kees er niet bij vertelde was, hoe vooral den laatsten tijd zijn gedrag en werk veel te wenschen had overgelaten, evenals zijn komen op tijd. Zijn ouders waren dwaas genoeg hem ook nu weer gelijk te geven. Baas Peter deugde niet, was een uitzuiger en zoo meer. Wel hep Kees een geducht standje op, maar dat was omdat hij geen meer geld zou inbrengen en niet dat hij ongelijk had. Dat voelde hij zelf zeer goed en sterkte hem in zijn verkeerdheid. Wat hem daarbij nog meer verbitterde was, dat dat Piet en anderen wel verhooging van loon hadden gekregen.

Het spreekt vanzelf dat Kees van zijn ongeluk moeilijk kon zwijgen onder zijn vrienden, en evenzoo dat die, gelijk zijn ouders, hem gelijk geven.

»Dat heb je nu van die vromen« zei er een, »ze onthouden iemand zelfs zijn loon«.

»Jas« sprak een ander, »en dan hebben ze nog allerlei praats, alsof ze veel beter waren dan een ander«.

»Weet je wat ik zou doen?« riep een derde, »ik liet dien gierigen kerel loopen en ging bij een ander in dienst«.

Op het laatste zei Kees maar niet veel. Het was dan ook moeilijk uit te leggen waarom hij, als zijn baas werkelijk zoo slecht voor hem was, niet reeds lang was heengegaan. Kees zelf wist dit maar al te goed, en dat juist maakte zijn gedrag zoo afkeurenswaard.

Het geval werd in en buiten de herberg door de vrienden nog druk besproken. Eindelijk zei er een:

»Hoor eens, Kees, de baas heeft je een leelijke poets gebakken. Dat moeten wij hem ook eens doen«.

Deze raad vond algemeene instemming. Maar hoe? Dat was de vraag waarover lang en breed gebabbeld werd. Eindelijk werd men het eens en werd de tijd bepaald.

Op een Zondagavond na kerktijd zat onze smidsbaas met zijn huisvrouw nog een poosje gezellig te schemeren, in afwachting dat de kinderen thuis kwamen die uit wandelen waren.

Juist was de vrouw een oogenblik weg om in de keuken koffie te zetten, toen er op de buitendeur zacht werd geklopt. De smid ging naar de deur om die te openen.

Aan de deur gekomen opende hij die doch zag met verwondering dat er niemand voor stond. Verbaasd — want hij had toch duidelijk kloppen gehoord — zag de baas rond. Hij had nog juist den tijd om te zien hoe in de verte een gestalte haastig tusschen de dikke boomen verdween. Doch de schemering en de afstand maakten het hem onmogelijk ook zelfs te zien of het een man of een vrouw was. Alleen een kind kon het naar de grootte te oordeelen niet zijn.

Maar wat bewoog dien onbekende om aan te kloppen. Was het een grap gelijk die wel meer op het dorp voorkwamen. Hij betwijfelde het, en had juist de deur weer gesloten, toen zijn oog iets bespeurde dat hem althans voor een deel opheldering gaf.

Hoogenbirk.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Geachte Redactie!

Beleefd verzoekt ondergeteekende een kleine ruimte in de *Heraut*, waarvoor hij voorbaat mijn dank.

Het gebeurt niet veel, dat over ons, als militairen, geschreven wordt in de *Heraut*; des te meer valt het op als dit wel geschiedt, zooals in het nummer van l.l. Zondag. Het was met het oog op de ongeregeldheden, die in ons leger hadden plaats gegrepen, en naar aanleiding daarvan werd de opmerking gemaakt, dat onze christen militairen zich trouw moesten betoonen in het belijden en leven van hun beginsel. Nu wil ik, geachte Redactie, hier niets op af dingen en aan deze vermaning volkomen recht laten wedervaren. Maar waar ik wel over wilde schrijven, bestaat hierin, hoe de geestelijke verzorging van de militairen tot haar recht komt, in het bijzonder van de zijde onzer Geref. Kerken. Over het algemeen is bij menigeen van onze Gereformeerden deze indruk, dat de militairen het nog zoo kwaad niet hebben. Men kon dat soms zoo in gesprekken beluisteren. Immers, er zijn vele Christelijke Militairen Tehuizen, vele tijdelijke militairen tehuizen zijn opgericht, vootal ook in Noord-Brabant. Nu zal ik de laatste wel zijn, die niet waardeeren zal het vele goede, dat van dien arbeid is uitgegaan. Het best leeren wij dat waardeeren, als wij ons maar een oogenblik indenken, hoe het zijn zou, als die tijdelijke Tehuizen niet bestonden. Maar waar ik voora op wilde wijzen is wel dit, dat de band tusschen de kerk en de gemobiliseerde militairen van Gereformeerden huize totaal los is. Men staat geheel alleen, op zich zelve. Nu weet ik wel, dat de taak der kerk in dit opzicht zeer moeilijk is, vooral ook als wij letten op de troepenverplaatsingen, die telkens plaats hebben. Zou er echter geen regeling zijn te treffen, die, ook bij deze toestanden, toch nog eenigzins voorzien zou in de geestelijke behoeften van onze Gereformeerde militairen? Deze dingen wil ik onder de aandacht brengen van onze lezers, opdat men een open oog krijge voor de geestelijke nooden van onze gemobiliseerde militairen, en ook middelen en wegen bedacht worden, dat de band versterkt wordt tusschen kerk en militairen, welke nu geheel los is.

Hoe toch wordt het leven van honderden, ja duizenden van militairen doorgebracht? Laat mij in korte woorden een beeld beschrijven, dat echter geheel en al aan de werkelijkheid beantwoordt. Men is ingekwartierd bij de burgers van een dorp, welks inwoners bijna allen Roomsch zijn. 's Avonds vroeg donker, lange avonden, die voor de militairen vervelend zijn. Dan maar de toevlucht genomen tot kaartspel, waarmede men den geheelen avond zoek brengt. Dan zeer vroeg naar bed, een langen nacht slapen, want 's morgens om negen uur begint pas de dienst. Laat ons zulk een toestand eens een oogenblik indenken. Onze Gereformeerde militairen (ach, hoe weinige) kunnen het daarin niet uithouden en daarom zoeken zij het militair tehuis op. Maar daar nieuwe teleurstelling, want er is bijna geen licht, omdat er in het dorp geen gas of electriciteit is, en zoo zit men dan in het tehuis bij een klein lichtje van petroleum, dat o zoo schraal toegemeten wordt. En 's Zondags? Naar de kerk gaat men niet, om de eenvoudige reden, dat er geen kerk is. Wel is er een Herv. Kerk, maar daar kan men niet heengaan, omdat daar helaas de zuivere verkondiging van Gods Woord ontbreekt. Nu zal men mij toevoegen: »Maar er is toch nog een arbeid onzer Geref. kerken in het Veldleger. Immers de vorige week stond nog een lange lijst van predikanten, die zich beschikbaar hadden gesteld voor veldprediking. »Ook daar wenschte ik wel iets over te zeggen.

Ik lees daar bijv. dat er predikanten zijn geweest in Eindhoven. Maar nu voeg ik daar dadelijk aan toe: Daar is toch een Geref. kerk en nog wel een predikant, die elken Zondag, behoudens uitzonderingen, daar het woord bediend. Ondergeteekende heeft zelf eenigen tijd te Eindhoven doorgebracht en mocht daar altijd met voldoening opgaan onder het gehoor van Dr. Jansen, den predikant van deGeref. kerk aldaar. En nu is het zoo pijnlijk, als men in een plaats ligt, waar geen kerk is en geen predikant, zelfs geen veldprediking, dat men ook van onze Geref. Kerken totaal niets bemerkt, dat men den Zondag zoo geheel tegen zijn wensch moet doorbrengen. Gelukkig, dat er nog zijn met wie men zich één gevoelt, met wie kan gesproken worden over de dingen van Gods Koninkrijk. Dan gevoelt men den broederband die trekt en is het nog een genoegen, dat wij te zamen over de hoogste belangen met elkander kunnen spreken. Maar hoevelen zijn er niet die door den grooten stroom worden meegevoerd en voor wie de mobilisatie een groote geestelijke schade is?

Zij er veel gebed voor onze militairen, in onze zamenkomsten der gemeente, en late men vooral niet na, om in de bediening des Woords op deze zaak te wijzen met alle ernst en drang der broederlijke liefde. Maar laat vooral de gemeente, waar veel militairen zijn, toch ook al het mogelijke doen, om hen te lokken en te trekken tot de bediening des Woords. Ook in dit opzicht doen wij soms bittere ervaringen op. Het is mij toch voorgekomen, dat ik in een Geref. Kerk komende, juist de achterste banken zag aangewezen van het Kerkgebouw. Onnoodig te zeggen, dat zoo iets afstoot. Hopende, dat deze regelen nog iets mogen bijdragen, dat aan onze Geref. militairen worde gedacht, opdat de geestelijke belangen van onze militairen bevorderd worden, tot zegen voor Kerk en Vaderland, tot de komst van 's Heeren Koninkrijk, ook in ons leger.

Hoogachtend,
Korpl. Koetsveld,
1-III-7-R. I. IV Divisie *Veldleger*.

Veldleger, 5 November 1918.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

Beroepen: Berlikum, P. Ch. van der Vliet, te Oosterend (Fr.). — Wilnis, L. van Loon, te Aarlanderveen. — Raard, J. Wijmenga, cand. te Garijp.

Aangenomen: Zuidbroek (Gron.), R. Heidema, te Heinenoord. — Monnikendam, C. Koppenaal, cand. te Stad a/h Haringvliet.

Bedankt: Vries (Dr.), M. Meindertsma, te Leek (Gron.). — Workum, L. J. C. Kreyt Jr., te Huizum bij Leeuwarden.

Krabbendijke. Onze geliefde prediker, Ds. A. H. Nieboer, mocht zijn zilveren ambtsjubileum vieren, herdenken hoe hij vóór 25 jaren den Herderstaf opnam, en als Herder en Leeraar gesteld werd in den wijngaard des Heeren te Aalten. Op 18 November hield de jubilaris in het midden der gemeente, van ambtsbroeders, vrienden van nabij en van verre, een korte feestrede, aan de hand van 1 Tim. 1:12. Hierna was ouderling Vogelaar de tolk van Kerkeraad en gemeente, in warme woorden gewagende van de liefde, welke Herder en gemeente als een onverbreekbaren band samenvoerde.

Staande werd na deze toespraak aangeheven Psalm 134:3. Vervolgens toonden hun belangstelling, en gaven uiting zan wat in het hart leefde achtereenvolgens: Ds. van der Veen, van Goes; Ds. van der Kooy, van Bergen op Zoom; Ds. Staal, van Oud-Vossemeer; Ds. Bouma, van Middelburg; de hr. de Graaf, leerend oud. te Poortvliet en Ds. Drenth, (bijzonder vriend van Ds. Nieboer), geestelijk verzorger van Wolfheze. Laatstgenoemde sloot de rij van sprekers, met nog een schrijven voor te lezen van Ds. Westerbeek van Eerten te Kampen en de felicitatie over te brengen van Ds. Verburg van Holwerd.

Aller grondtoon was »dank aan den Koning der Kerk" voor het groote voorrecht dees' ure geschonken. Als bewijs van waardeering werd namens de gemeente een prachtig cadeau aangeboden, en door de Jongelings Vereeniging »Excelsior" de Bibliotheek van den jubilaris verrijkt.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

Beroepen: Barneveld (vac. P. de Looze), K. J. van den Berg, te Ermelo. — Aarlanderveen, J. J. H. Klomp, te Marken. — Ijlst, P. de Bruijn, te Westmaas. — Aalburg en Heesbeen (bij Heusden), W. J. van Lokhorst, te Noorden. — Aalsum, J. Visser, te St. Anna Parochie.

Aangenomen: St. Michiel-Gestel, F. J. A. de Jagher, te Helenaveen. — Sliedrecht, F. E. van Santen, te Hoogkarspel. — Babyloniënbroek (toez.), E. van Asch, cand. te Eethen.

Bedankt: Watergang (N.-H.), A. L. Th. van der Ven, te Moordrecht. — Brakel, E. V. J. Japchen, te Aalst. — Amsterdam (vac.-De Sopper), K. K. E. Gravemeijer, te Voorburg. — Elerland (toez.) J. A. F. Manus v. d. Jagt, te St. Anthoniepolder.